

МИРОЉУБ ВАСИЋ

ЈОСИП БРОЗ ТИТО И СТВАРАЊЕ ПАРТИЈЕ РЕВОЛУЦИЈЕ (Поводом 50-годишњице доласка на чело КПЈ)

Писати о Јосипу Брозу Титу увек је изазов. Тито је као вођа једне Партије и револуције дао свој лични допринос покретању и решавању скоро свих питања развитка и борбе КПЈ (СКЈ), југословенских народа као и многих међународних проблема, јер је целог свог живота био револуционар и побуњеник, водећи борбу да култивише слободу, да разотуђи човека свих отуђења, да хуманизује друштвене односе.

Овај кратак, синтетички текст посвећен је 50-годишњици доласка Јосипа Броза Тита на чело КПЈ (СКЈ) августа 1937, од када је он, као вођећа стваралачка личност нашег револуционарног покрета и као први човек КПЈ, почео давати одлучујући допринос развоју њене мисли, тактике и стратегије борбе и целокупне њене акције.

Кроз обележавање тог вредног јубилеја и указивање на Титов допринос у припремама и извођењу социјалистичке револуције у Југославији, одбрани њених тековина и развоју теорије и праксе социјализма, како у нашој земљи тако и у свету, ми немамо за циљ да целовито оцењујемо Титову личност и његов допринос — јер то може учинити само наука и историја, већ да допринесемо упознавању његовог револуционарног стваралаштва, а пре свега његовог доприноса да од КПЈ која је претежно била окренута себи створи нови концепт и праксу Партије окренуту радничкој класи и народним масама, Партију засновану на Марксовим принципима о јединству мисли и акције, тј. Партију револуције.

Изучавање тог доприноса као и укупног Титовог дела и мисли, а у њима је изражена сама бит југословенске револуције, има вишеструки значај. То изучавање није само питање нашег дуга према његовом великом доприносу развоју теорије и праксе револуције и социјализма у Југославији и свету већ и претпоставка разумевања наше револуције и њеног даљег раста.

Долазак Јосипа Броза Тита на чело КПЈ (август 1937), означио је почетак нове фазе у развоју КПЈ и револуционарно-демократског покрета у Југославији као и њихове посебне улоге у историји народа и народности Југославије, којима ће КПЈ, с Титом на челу, отворити пут у нову, социјалистичку будућност.

Својим неуморним ангажовањем и неоспорним квалитетима своје свестране личности, Тито ће као стварни вођа КПЈ обезбедити да југословенски комунисти, изражавајући на најбољи начин инте-

ресе радничке класе и народа своје земље, испуне своју авангардну улогу у дружном светском рату повевши народе Југославије у НОР и социјалистичку револуцију.

Титова улога у савременој историји потврђује Марксову тезу да успех револуционарног покрета умногоме зависи од тога какве се личности налазе на његовом челу.

Да би се боље разумела и схватила Титова улога и историјски допринос у оспособљавању и припремама КПЈ за револуцију, треба имати у виду битне карактеристике историјске ситуације у то време. Те карактеристике, а изложимо их (због простора и карактера теме) укратко, у виду констатација, биле су пре свега: а) продубљивање друштвено-политичке кризе у Краљевини Југославији; б) јачање фашизма у свету, и в) испољавање неких негативних тенденција у развоју међународног комунистичког покрета.

а) Поред економске стагнације и нерешеног националног, социјалног, аграрног и неких других питања, једно од отворених питања које је стално оптерећивало политички живот у Краљевини Југославији био је проблем унутрашњег уређења земље. Суштина тог проблема састојала се у следећем: да ли државни и национални унитаризам — концепција која је победила приликом стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1. децембра 1918. а санкционисана Видовданским уставом 1921. и још израженије наглашена октроисаним уставом 1931, — или легализација стварности вишенационалног састава државе и њено преуређење на принципу сложене државе, тј. у Федерацију.

Размишљајући око тог питања између буржоаских (прабанских) партија, погримила су вид нетрпљивости и оштрих међупартијских сукоба. Као главни носиоци прве, централистичке концепције, могу се сматрати Радикална и Демократска партија, најјаче политичке партије у Србији, а као носиоци друге, федералистичке концепције, прво Хрватска републиканско-сељачка странка, а потом Хрватска сељачка странка и Самостална демократска странка, односно Сељачко-демократска коалиција у Хрватској.

У борби за политичку хегемонију, тј. за поделу власти, руководства прабанских партија постепено су се компромитовала у народу и пред иностранством, компромитујући истовремено и сам парламентарни поредак. Пошто су страховала од јачања револуционарног покрета у земљи и заједнички језик — без обзира на друге разлике и неслагања — увек налазила једино када је требало ванредним мерама пуштити револуционарни покрет, та руководства излаз из друштвено-политичке кризе нику тражила у ослоњу на радне слојеве већ у међусобном споразумевању и компромисима са краљем (двором).

Пропасти покушаји прабанских опозиционих партија да обједине снаге у циљу консолидовања унутрашњих прилика (стварање Удружене опозиције 1935. и потписивање тзв. Блока народног споразума 1937), као и покушај владајућих врхова, с намесништвом на челу, да створе масовну политичку партију и тако прошире своју друштвену основу (оснивање Југословенске радикалне заједнице 1935).

Укратко, политички живот у Краљевини Југославији, чије су друштво карактерисали економска стагнација, национално утњетавање и социјална неправда, а тиме и бесперспективност, остављао је утисак неспособности прабанских врхова да консолидују унутрашње прилике у земљи, а друштвено-политички поредак западао је у све дубљу кризу.

б) Средином тридесетих година свет се нашао у опасности од фашистичко-империјалистичке експанзије и агресије од стране Немачке, Италије и Јапана. Ове државе отворено захтевају ревизију међународних уговора и нову поделу света, што је довело до озбиљне кризе у међународним односима, а потом и до новог светског рата. Зато је опасност од фашизма, својеврсног продукта кризе капитализма као система, постајала из дана у дан све већа. Фашизам се тако појавио као највећи непријатељ мира, слободе и демократије и националне независности многих народа и држава, као главна контрареволуционарна снага. Зато се борба против фашизма почела све више наметати као једина алтернатива а уједињавање свих демократских и родољубивих снага у свету као императив времена. И народи Југославије били су изложени све већем притиску фашистичке експанзије. Они су га све више осећали у директним претњама упереним против њихове слободе и независности.

У таквим приликама, историјски значај имао је VII конгрес Комунистичке интернационале (Москва, јули—август 1935) који је као основни задатак комунистичких партија и свих демократских снага у свету прокламовао борбу против фашизма и стварање широког антифашистичког народног фронта. У борби против фашизма а за стварање народних фронта, што је означило извесну ренесансу у основној политици и практичним резултатима већине комунистичких партија у свету, укључујући и КПЈ, почео је снажан успон, продор социјалистичких идеја и афирмације радничке класе и комунистичког покрета као основне прогресивне снаге савременог света.

в) Врло изражена карактеристика развојка револуционарног радничког покрета у свету у том периоду било је испољавање неких негативних тенденција у идејно-политичкој оријентацији водећих снага у комунистичком покрету, у коме је доминантну улогу имао вођа совјетске државе и СКП(б) Ј. В. Стаљин.

Билне ознаке такве оријентације и праксе, која ће касније бити названа стаљинизмом, биле су: догматизам и ревизионизам у области марксистичке науке; бирократизам и ослонац на не-демократске методе и снаге у управљању и у унутрашњим односима у развоју СССР, — што ће поред осталог довести до познатих Стаљинових „чистки“ у СССР (које ће захватити не само многе припаднике СКП(б) већ и других комунистичких партија који су се налазили у СССР, међу којима и многе руководеће људе КПЈ), — и секташтво и хегемонизам у односима у комунистичком покрету.

Један од владајућих принципа у комунистичком покрету у свету био је тада тзв. принцип монолитизма, који је подразумевао пуну истоветност погледа на борбу за социјализам и јединствену генералну линију, стратегију и тактику борбе комунистичког и радничког

покрета, као и форме и садржаје његовог организовања и активности. Суштина монолитизма била је у постојању руководећег центра (Москва) одакле се руководи, диригује.

У тако сложеним друштвено-политичким приликама у земљи и неповољним кретањима у међународним односима и комунистичком покрету у свету, КПЈ се налазила на једном од судбоносних раскршћа — да ли да потоне у бесплућу фракцијских сукоба, па чак и да је Коминтерна, због неоправданих сумњичења и оптужби, распусти, или да нађе снаге за оздрављење и постање истинска авангарда радничке класе и осталих ослободилачких покрета. Тада у њеном руководству све значајнију улогу почиње да игра Јосип Броз Тито, који ће својом стваралачком личношћу и активношћу обележити даљи развитак комунистичког покрета и социјалистичке револуције у Југославији.

Доласком на чело КПЈ Тито је повео одлучну акцију за превазилажење кризе у којој се она налазила, и уз помоћ најбољих снага у Партији он ће изаћи као победник. Најзначајније мере које је Тито предузео у тим судбоносним данима за КПЈ биле су, поред осталог, следеће:

а) разрешење тзв. кризног положаја КПЈ у Коминтерни, где је она била осумњичена за фракционаштво, сарадњу с класним непријатељем и сл., а њен генерални секретар Милан Горкић ухапшен па затим ликвидираан, а доведен је био у питање и њен опстанак;

б) предузимање енергичних мера за ликвидацију фракционашких и прупашких борби, и то како у руководству КПЈ, чије се седиште тада налазило у Паризу, тако и у неким организацијама у земљи, а пре свега међу комунистима у сремскомитровачкој казони;

в) отварање процеса финансијског осамостаљивања КПЈ од Коминтерне;

г) формирање новог руководства КПЈ у земљи (мај 1938), — први пут после 1929. године, од када се руководство стално налазило у иностранству, — чиме је отпочео процес његовог осамостаљивања од Коминтерне и стабиљивања као стварног руководиоца револуционарног покрета у Југославији;

д) предузимање енергичних мера да се спроведе реорганизација СКОЈ-а и да он од уске, илегалне и секташке организације, — која се пре свега бавила пропатирањем револуционарних идеја и извођењем ловрених илегалних акција против режима, али је била одвојена од широких омладинских маса које су често са симпатијама гледале на такву активност мада у њој нису учествовале, — прерасте у организацију револуционарне акције која ће изражавати интересе и хтења младе генерације и бити на челу масовног револуционарно-демократског омладинског покрета у Југославији.

Основни чиниоци развоја КПЈ у том периоду били су: њено постепено ослобађање од секташких парола и ултралевичарских формула (о оружаном устанку, бојкоту УРС-ових синдиката, стварању тзв. револуционарне синдикалне опозиције и национално-револуционарних организација и сл.) и оријентација на борбу за

свакодневне захтеве радничке класе, сељаштва и интелигенције у циљу стварања акционог јединства радничке класе и других демократских снага пред одлучујуће битке.

КПЈ се, такође активно почела постављати према практичним аспектима националног питања и на ширем фронту се ангажовала у борби против свих видова националне неравноправности и утљетавања. Значајна је била и њена оријентација на стварање националних комунистичких партија (Хрватске, Словеније и Македоније). Полазећи од начела о праву сваког народа на самоопредељење, КПЈ је напустила своју ранију секташку паролу о разбијању Југославије као државе и заузела став да народи Југославије треба да у демократској атмосфери сами одлуче о формама и карактеру својих међусобних односа.

Значајна је била и оријентација КПЈ да борба за јединство демократских снага, које је неопходно ради борбе против антидемократског режима и све веће опасности од фашизма, мора да буде најважнији циљ њене политичке акције.

Укратко, пред КПЈ су тада били најважнији следећи проблеми: непосредно припремање фашистичког империјализма за нови светски рат (са оштрицом упереном против прве земље социјализма) и непосредна опасност од агресије против народа Југославије, затим решавање горућих питања економског и социјалног положаја радних маса у земљи, антидемократски политички систем који је народним масама одузимао сваку могућност легалне активности и, најзад, нерешено национално питање, односно борба за националну равноправност и самоопредељење.

КПЈ је све више била у стању да на такве друштвене проблеме да јасне одговоре у складу са општим курсом политичких кретања и односом снага у друштву, а и са стварним стањем свести народних маса, њиховим положајем и њиховим тежњама.

КПЈ је позвала народе Југославије на организовану одбрану од опасности од фашистичке агресије и истовремено раскривавала маневре реакционарних кругова у свету и земљи, који су желели и покушавали да тежиште те агресије усмере према СССР-у. Партија је указивала да је политика сарадње и ослоња на СССР и на јединство свих антифашистичких снага и народа пут одбране од наступајуће агресије.

Партија је на економско-социјалном плану истакла програм захтева, мера и циљева у корист побољшања услова живота и рада радних маса, организујући економске и политичке акције радника, сељака и других радних људи, почев од великих штрајкова и демонстрација, до мноштва свакодневних акција за најразличитије политичке, економске, социјалне, културне, демократске и друге захтеве и интересе. Кроз те акције КПЈ је излазила из своје илегалности, радне масе су сагледавале своју снагу и јачала је класна борба.

Захваљујући пре свега Титу, у рукавима организација КПЈ све више преовладава сазнање да револуција није и не може бити само ствар комуниста, па ни саме радничке класе, већ, пре свега, дело радних маса предвођених авангардом, па зато Партија постаје

све отворенија за све облике борбе зависно од услова и односа класних снага.

У таквим политичким приликама у земљи и свету све више је продубљивана револуционарна ситуација у Југославији, а широке народне масе показивале су се спремнима да, мимо и против воље режима, траже излаз из друштвено-политичке кризе. Све основне политичке формације југословенског друштва, изузев КПЈ, биле су тада на испиту, на раскрсници са које ће, како то каснији развитак показује, отићи странпутицом на којој ће се неповратно изгубити. То је историјски контекст у коме треба сагледавати и оцењивати Титов допринос у припремама КПЈ за револуцију.

За разумевање Титовог историјског доприноса оспособљавању КПЈ за испуњење њене историјске улоге, што је нарочито дошло до изражаја после његовог доласка на њено чело а што је основни предмет нашег разматрања, треба назначити моменте који осветљавају Титову концепцију КП као истинске авангарде, односно треба указати на његово схватање улоге радничке класе. Неколико знања о томе:

— својом појавом радничка класа отвара нову револуционарну епоху људске историје, а њено ослобођење као и ослобођење друштва у целини једино је могуће социјалистичком револуцијом;

— основни облик развијања, израђивања радничке класе јесте њено политичко организовање;

— у основи политичког организовања, радничка класа има своје политичке партије;

— функцију и природу радничких партија (као и свих других политичких партија) треба свести на природу и функцију друштвених класа;

— укупно политичко организовање радничке класе најбоље се препознаје у лицу Комунистичке партије, јер је у њеној функцији садржан смисао и класно-револуционарна природа класе уопште.

Због свега тога, настанак КП у свету, а тиме и у Југославији, означио је највиши историјски облик револуционарно-политичког организовања радничке класе, јер КП представља најсвеснији део саме радничке класе, она је унутрашње језро, срж, бит саме класе, она је носилац револуционарне идеологије тј. класно-револуционарне свести радничке класе; радничка класа не би могла успешно да води своју борбу, да остварује социјалистичку револуцију без комунистичке свести, односно без авангарде тог „теоретског предњака“ (Маркс).

Сви велики марксистички борци, а Тито је несумњиво био такав, увек су у својој акцији и теорији сједињавали разумевање конкретног, појединачног и општег и то доводили у дијалектичку везу са теоријом. Тиме су избегавали да падну у прагматизам и опортунизам.

За Тита ни раније, а посебно од када је дошао на њено чело, КПЈ никада није била нешто изнад и изван маса већ као њен нераздвојни део. Од Партије која је углавном животарила у најдубљој илегалности, он поставља и развија концепт и праксу Партије окренуту радничкој партији и народу, јер је спознао да соција-

листочка револуција може бити само дело маса, а не само радничке класе, а поготово не само КПЈ. Зато разрађује концепцију и програм који ће прихватити масе, радничка класа и други радни и родољубиви слојеви.

Тезу да је револуционарна теорија битна за осмишљавање револуционарне праксе и да револуционарна пракса верификује и подстиче даљи развој теорије, Титово дело је и као мислиоца и револуционара потврдило, а можда нигде тако изразило као кроз његову концепцију Партије и револуције и њихово претварање из визије у стварну друштвену праксу.

Дошавши на чело КПЈ у тренуцима када је пред њом био, с једне стране, историјски задатак припрема за социјалистичку револуцију, а с друге стране, доведен у питање (у Коминтерни) њен опстанак (претња распуштањем), Тито на следећи начин формулише улогу и место КПЈ:

— Партија се у својој активности, борби мора ослањати на радничку класу, на радни народ у целини, тј. на њихову акцију;

— Партија се мора ослободити секташтва и опортунизма и бити присутна као водећа снага и организација радних маса свуда где се те масе боре, где су организоване или их је могуће организovati;

— борба за свакодневне захтеве радних маса мора постати полазна тачка за повезивање Партије, као револуционарне авангарде, са широким масама и за њено оспособљавање да усмерава акцију тих маса на револуционарне позиције;

— Партија, да би била авангарда, мора бити јединствена, а у њеним рукаводствима, и организацијама доминантан утицај треба да имају радници.

Полазећи од таквог концепта и задатака Тито је израђивао КПЈ на следећим темељима, односно темељи те његове концепције су били:

— укорењеност Партије у радничкој класи и најширим пропресивним снагама друштва;

— њена одговорност властитој класи и народу а не неком (било ком и каквом) страном рукаводећем центру;

— унутрашња чврстина и јединство на основу демократског централизма, револуционарни морал, хуманизам и демократијност живота Партије.

Захваљујући таквој концепцији и пракси, која ће кроз револуционарне акције и нова искуства бити обогаћена, КПЈ ће с Титом на челу успешно предводити наше народе у НОР-у и револуцији и каснијој изградњи нашег слободног, социјалистичког, самоуправног друштва.

Обележавање 50-годишњице доласка Јосипа Броза Тита на чело КПЈ, такође је прилика (и то утолико пре што као друштво преживљавамо друштвено-политичку и економску кризу, што буја идеологија кризе и деструкције, што је антикомунизам у снажној офанзиви, и то не само у овету већ и код нас) — да се поново подсетимо, да укажемо на резултате остварене у тих 50 година.

Ти резултати су, може се слободно рећи, историјски и они убедљиво говоре, сведоче о Титовом стваралачком раду и борби револуционарног покрета коме је он стајао на челу.

Ту су, пре свега, следећи резултати:

— израстање КПЈ у идејно и политички јединствену и чврсту организацију и њено оспособљавање за револуционарну акцију у конкретним условима борбе;

— разбијање обруча илегалности у коме се КПЈ налазила до 1937. и њено шире повезивање са радничком класом и овим демократским слојевима и снагама у Југославији;

— успешно покретање, руковођење и победоносно завршавање НОР-а и социјалистичке револуције;

— стварање социјалистичке Југославије, заједнице слободно уједињених народа на бази права на самоопредељење и равноправност;

— снажна и успешна привредна изградња земље током 1945—1970, чиме су ударени темељи за даљи социјалистички развитак Југославије;

— дубоки преображај земље у погледу нивоа и стваралачке снаге њене културе, науке и цивилизације;

— бескомпромисна и успешна борба против стаљинистичког догматизма и хегемонизма и етатистичко-бирокупских и конзервативних снага у земљи;

— победа начела радничког самоуправљања;

— консолидовање унутрашњег и међународног положаја Југославије и њена афирмација у борби за мир, коегзистенцију и не-сврстаност у свету, за прогрес човечанства уопште;

— допринос Југославије и њеног комунистичког покрета развоју теорије и праксе социјализма и марксизма у свету итд. итд.

То су неки од најзначајнијих историјских вредности и резултата КПЈ (СКЈ), народа и народности Југославије, резултата због којих су, предвођени Титом, ушли у светску историју.

Јосип Броз Тито је пре свега био револуционар, марксиста. И то не само зато што је читав свој живот посветио револуционарној борби радничке класе и радних људи за социјализам већ пре свега стога што је заједно са њима и КПЈ — СКЈ коме је стајао на челу скоро 50 година, био изузетан стваралац револуције.

Титова је историјска заслуга не само што је КПЈ под његовим вођством припремила и извела револуцију и трасирала путеве југословенског социјалистичког развитака, већ што је постала права авангарда, центар и носилац друштвене мисли, постала водећа политичка снага, способна и смела да у свакој етапи развоја наше револуције, полазећи од револуционарне и хуманистичке визије друштва, своју активност и борбу прилагођава конкретним условима и методама борбе и што је била способна да формулише борбену платформу и непосредне циљеве и да на њима активира и уједињава револуционарне снаге и енергију радничке класе и народа Југославије и отвара им даљу перспективу борбе за социјализам.